

wing. He is in possession of good instruments to go on his course and to ascertain his position. The aeroplanes are constructed in such a way that they can land upon the ice as well as upon the water. Amundsen will surely wish to go down when the observations tell him, that he is near the Pole, to continue the observations during twenty-four hours and then to plant his national colours on the Pole.

Amundsen returns from the Pole to his starting point because flying to Pt. Barrow is too far, the distance being double of that to Spitzbergen.

If Amundsen for some reason will not be able to burst on the wing again he will walk to C. Columbia where he has a depot. Such a walk over the ice in May or later is very dangerous, fortunately it is very unlikely to take place. Should it however happen we shall not be able to receive any communication from Amundsen till late on in the summer 1926. If Amundsen does not return to Spitzbergen after adequate time there will be good reason for sending out an auxiliary expedition already this summer.

In spite of all misfortunes and all lack of confidence during many years Amundsen has not been forced on his knees. Might this time good luck follow the colours of Norway and him!

May, 8th 1925.

Nordamerikas Opdagelse 20 Aar før Columbus.

Foredrag, holdt i det Kgl. Danske Geogr. Selskab
den 21. April 1925

af

Overbibliotekar, Dr. phil. S. Larsen.

Kun faa af de Kilder, Fortiden har efterladt os om en eller anden Begivenhed, giver i sig selv et anskueligt Billede af det, som gik for sig. En betydelig Del af Historiens Materiale bestaar af spredte og løsrevne Stumper; ethvert Fragment indeholder muligvis en ny Oplysning, men gemmer tillige ofte Gaader, der skal løses.

Et Stof af denne Art kan undertiden virke næsten som et Kalejdoskop: Hver Gang en ny Forsker ryster Instrumentet, giver det et forskelligt Billede, og dog kan jo kun et være det rette. Alligevel er det selv paa saadanne intrikate Omraader undertiden muligt at føre stringent Bevis: Passer Brudfladerne i en Samling Skaar nøjagtigt til hverandre, saa har de utvivlsomt engang dannet en sammenhængende Helhed; samler løsrevne historiske Efterretninger sig kun under en bestemt Synsvinkel til en harmonisk Enhed, saa svarer utvivlsomt det Billede af en Fortidsbegivenhed, der vindes ad denne Vej, til det, som fordom virkelig er sket.

Ud fra denne Betragtning skal jeg i Aften have den Ære at give et kort Résumé af de Undersøgelser, der efter min Overbevisning

fører til det sikre Resultat, at Nordamerikas Fastland blev opdaget af en Ekspedition, udsendt af den danske Konge Christiern I, tyve Aar før Columbus plantede Kastiliens Fane paa Guanahani.

Det kunde synes mærkeligt, at en saadan Stordaad ingen paa-viselige Resultater bragte og saa godt som intet Spor har sat sig i vor hjemlige Overlevering. Vel er vor Overlevering for den paagældende Perodes Vedkommende meget hullet og fragmentarisk. Hvad selve denne Sag angaar, kan det vises, at adskillige Dokumenter, som for os vilde være af uvurderlig Betydning, er gaaet tabt. Alligevel er dette næppe Grunden til den store Taushed, som i de nordiske Landes Historie hviler over denne Begivenhed, heller ikke til det mærkelige Faktum, at den for Norden slet ingen Følger fik. Sagen er vistnok, at naar Resultaterne udeblev, og selv Mindet om denne storartede Sømandsbedrift druknede i Glemsel, saa var det, fordi man ikke engang i de styrende Krese forstod at vurdere dens Betydning. Det dengang stærkt traditionsbundne Norden var for langt tilbage i Udvikling til at reagere overfor en saadan Impuls. Levende optaget af ganske andre Spørgsmaal drømte man herhjemme mindst af alt om at bryde nye Baner. Den Opdagerfeber, som allerede i Slutningen af det 15. Aarhundrede havde grebet Sydeuropa, var i Christiern I's Dage overhovedet endnu ikke kommet til Udbrud. Paa nordisk Grund kan den tidligst spores — og endda kun hos de ledende — lidt ind i Begyndelsen af det 16. Aarhundrede. Med andre Ord: Meget tyder paa, at Initiativet til dette mærkelige Togt slet ikke er udgaaet fra Norden, men maa søges langt borte i et fjærntliggende Land. Sporene peger paa, at den Mand, som satte Kræfterne i Bevægelse og ved sit diplomatiske Snille forstod at vække Interesse ogsaa hos Nordens Herskere for sine vidtskuende Planer, var den geniale portugisiske Prins Henrik den Søfarende, Grundlæggeren af Portugals kortvarige Verdensherredømme paa Handelens Omraade.

Baade paa fædrene og mødrene Side stammede han fra en højt-begavet Herskerslægt. Fra sine tidligste Aar brændte han af Begejstring for Troens hellige Sag, for ridderlig Kamp mod de Vantro. Endnu halvt et Barn deltog han som en Helt i det Togt, der endte med Erobringen af Ceuta. Hans Fader Kong João ønskede ikke at fortsætte den farlige Kamp i Marokko, og da Erobringen af Staden i 1418 var endelig sikret, opslog den unge Infante, der ikke følte sig tiltalt af Hoflivet, sammen med en Del ligesindede trofaste Venner sin Residens paa Forbjerget Sagres i Algarve, Portugals sydligste Provins, hvis Guvernør han var. Her grundlagde han paa den øde, altid stormomsuste Klippe, der dannede en lille, men ret vel beskyttet

Havn, en ny Stad, Villa do Infante, som han haabede éngang skulde blive en Rival til Cadix.

Sine vidtflyvende Planer om at grundlægge et stort kristent Rige i Marokko og paa den Maade sikre sig Handelsvejene nordfra til Guinea opgav han aldrig, og der kan næppe være Tvivl om, at det første Formaal med de talrige Ekspeditioner, han udsendte langs Afrikas Kyst, gik ud paa ad Søvejen at vinde den Forbindelse med Afrikas Tropeegne, som foreløbig var spærret for ham til Lands. Men under de efter Datidens Forhold dybtgaaende Studier, som Ekspeditionerne medførte, er Maalet sikkert hurtigt vokset. Det er gaaet op for ham, at ad den Vej, han var slaaet ind paa, aabnede der sig en Mulighed for at komme i Forbindelse med det store kristne Kejserdømme i det fjærne Østen, Præstekongen Johan's fantastiske Rige, og saaledes bryde eller omgaa den mægtige Skranke, de Vantro havde rejst mellem Østens og Vestens kristne Riger. At Prinsens Drømme gik i den Retning, det er nu ikke en Formodning, det kan man ligefrem læse sig til gennem nogle af de Instruktioner, han senere medgav sine Folk, og som er bevarede hos Historikeren Azurara.

Heraf fremgaar da med Sikkerhed, at Infanten foruden de øvrige Forfattere, han studerede, med Iver havde læst sin Mandeville — thi det er fra denne Skildringen af Præstekongens Rige stammer — og at han satte Lid til den engelske Ridders eventyrlige Digt om de fjærne Riger i Østen, han foregav at have besøgt. Der er heller ikke mindste Grund til at undre sig herover, thi i det 15. Aarh. gjaldt Mandeville endnu for en af de fornemste Autoriteter i den geografiske Videnskab, var endnu ikke afsløret som den Münchhausen, han i Virkeligheden er.

Mandevilles Værk giver os altsaa *til en vis Grad* Nøglen til Forstaaelsen af Infantens Færd. Til en vis Grad — siger jeg udtrykkelig; thi Infantens Idealer var ikke blot prægede af hans glødende Begejstring for Troens Sag; han var tillige den praktiske Handelspolitiker med aabent Øje for de umaadelige Fordele, den direkte Forbindelse med Østen kunde bringe hans Landsmænd. I denne Henseende viser han sig som et ægte Barn af sin Tid og dog et Hoved højere end alt Folket. Handelsforbindelsen var for ham den nødvendige Forudsætning, for at Troens høje Idealer kunde realiseres, Betingelsen for, at det hele kunde løbe rundt og bære sig. Man ser det klart af den systematiske Maade, hvorpaa alle økonomiske Chancer under det besværlige og langsomme Pionérarbejde omhyggeligt udnytted.

En af de største Farer, der truede Opdagerarbejdet, var aabenbart fremmed Konkurrence. Hvad Infanten møjsommeligt naaede, maatte

derfor saalænge som muligt bevares som en dyb Hemmelighed: Ingen Fremmede fik Lov til at deltage i disse Togter, ingen Indberetninger om de vovelige Sejladser og de Erfaringer, der indvandedes, blev offentliggjorte: alt afleveredes til og opbevaredes i Infantens Arkiv paa Sagres, hvor der ogsaa fandtes en udførlig Registrant eller Journal over de mere end 50 Togter, han indtil 1448 havde udsendt langs Afrikas Kyst; den var affattet af hans Arkivar Antonio Cerveira.

Infanten havde været Formynder for den unge Konge Affonso V, der skulde blive hans nærmeste Arvtager paa Opdagelsernes Omraade, og paa Opfordring af Kongen nedskrev Historikeren Gomez Eannes Azurara, der senere blev Portugals Rigsarkivar, en Beretning om de svundne Aars Arbejde indtil 1448 incl. Renskriften er afsluttet af den kgl. Skriver 14. Februar 1453, og der har sikkert *aldrig* været taget andre Afskrifter end denne ene, der udelukkende var bestemt for Kong Affonso selv. Værket er væsentlig en Udskrift af Cerveira's Memorial med Tilføjelse af ganske enkelte Oplysninger, som Azurara havde indhentet ad anden Vej f. Eks. hos Søfolkene, der havde gjort Tjeneste ombord. Ved et Tilfælde er denne enestaaende Skat bevaret; den findes nu i Bibliothèque Nationale i Paris. Man kan roligt sige, at Azuraras' Beretning i al sin Saglighed er et stolt Æreminde over den utrættelige Energi, hvormed Infanten Aar efter Aar arbejdede sig hen imod Maalet og langsomt opdrog sit Folk til at blive Datidens dristigste og dygtigste Sømænd.

Henimod Slutningen af Bogen, ved Skildringen af Begivenhederne fra 1448 støder vi paa en Beretning, der hos enhver Dansk uvilkaarligt maa vække den allerstørste Overraskelse. Azurara fortæller nemlig, at en dansk Adelsmand, der stod i Kong Christoffers Tjeneste ved Navn *Vallarte* — aabenbart Mandens Fornavn, hvortil paa Dansk vil svare Formen *Vollert* — drog ned til Infantens Hof i Sagres, modtoges af ham paa det venligste og ikke blot opnaaede Tilladelse til at deltage i et af Togterne, men udnævntes til *Fører* for en vigtig Ekspedition til Senegambien.

At en dansk Adelsmand fra Datiden af egen Drift skulde falde paa at søge ned til Infantens Hof i Sagres synes for den, der kender lidt til de hjemlige Forhold ved Midten af det 15. Aarh., i og for sig højst mærkeligt; men ganske paradoksalt klinger det, at Infanten, der ellers principielt udelukkede alle Fremmede fra Deltagelse i disse Togter, udnævner denne Mand til *Fører for en Ekspedition* og giver ham vigtige Instrukser med paa Vejen. Om Sagens Forhistorie melder Azurara intet, utvivlsomt fordi hans Kilde — Cerveiras Memorial — kun indeholdt et Referat af Indberetningerne om selve Togterne, men intet om deres diplomatiske Forhistorie. For mig staar det klart,

at der til denne mærkelige Indberetning, om hvis Sandfærdighed der forøvrigt ikke kan rejses mindste Tvivl, hører en Saga, som vi ikke kender, og at denne Saga drejer sig om Infantens første Forsøg paa at træde i intim Forbindelse med Nordens Herskere. Rimeligvis gaar Begyndelsen af den ret langt tilbage i Tiden, antagelig til Kong Erik af Pommerns Dage.

Vi véd jo, at Kong Eriks Dronning Philippa og Henrik den Søfarende var Søskendebørn. I Aaret 1424 opholdt Nordens Hersker sig ved Kejser Sigismunds Hof i Ofen og traf dér sammen med Infanten Dom Pedro, Prins Henriks lidt ældre Broder, som netop dengang stod i Kejserens Tjeneste og under sit lange Ophold i Udlandet ivrigt samlede geografiske Værker til sin Broder. At Talen mellem de to fyrstelige Frænder ogsaa har drejet sig om denne Broder og hans geografiske Interesser, kan vel nok anses for givet. Kong Eriks egne Interesser gik jo i lignende Retning: Paa hans Opfordring skrev netop i disse Aar den danske Geograf Claudius Clavus den 2. Udg. af sit Værk om Nordens Lande, der vakte Sensation — ikke herhjemme, hvor det maaske ikke engang var kendt, men i Humanisternes toneangivende Krese. Under disse Forhold vilde det jo have været mere end mærkeligt, om Kong Erik ikke havde draget Omsorg for, at et Eksemplar af det paa hans Foranledning udgivne Værk kom hans lærde Frænde i Portugal i Hænde. Gennem dette Værk fik Infanten af en Mand, der paastod selv som Øjenvidne at have berejst disse dengang for Sydeuropa fuldkommen ukendte Lande, Bekræftelse paa, at Mandeville's Oplysning om, *at man kunde rejse til Søs fra det østlige Asien til Norge, stemmede med Virkeligheden eller i alt Fald ikke stred mod de faktiske Forhold.*

Clavus' Ord lyder i dansk Oversættelse saaledes: „Øen Grønlands Halvø udgaar fra et Land som er utilgængeligt fra Nord eller ukendt formedelst Is. Alligevel kommer, som jeg har set, de vantro Kareler (Ϸ: Eskimoerne) i store Skarer daglig til Grønland og det uden Tvivl fra en Egn paa den anden Side Nordpolen. Oceanet beskyller altsaa ikke Jordens Grænse lige under Nordpolen, som alle gamle Forfattere forsikre, og den ædle engelske Ridder Johannes Mandeville løj ikke, naar han sagde, at han var sejlet fra Indiens Serer (Ϸ: China) til en af Norges Øer.“

Meningen af denne Passus vil maaske ikke straks være Dem klar. Tankegangen, som ligger til Grund for den, er, ret beset, forstaaelig nok, selv om den hviler paa rent gale Forudsætninger. De forskellige Led i Forfatterens Slutningsrække er disse: Strækningerne nord for den beboede Del af Grønland er dels utilgængelige, dels ukendte paa Grund af Is. Her er altsaa ikke, som man tidligere antog, aabent

Hav. Nu er det imidlertid givet, at Eskimoerne daglig kommer til Grønland Nord fra, og deres Udgangspunkt er Landene paa den anden Side af Nordpolen. Da de kommer ad Søvejen, maa der altsaa et Sted sønden for Nordpolen være et aabent Farvand, som forbinder Grønland med Landene hinsides Polen og eftersom man kan sejle fra Grønland til Norge, selvfølgelig ogsaa med Norge. Derfor maa man formode, at der er aaben Sejllid mellem China (Indiens Serer) og Norge. Det hele er naturligvis et geografisk Korthus, som bygger paa ravgale og fantastiske Kombinationer.

Alligevel vil man sikkert kunne forstaa, hvad en saadan Efterretning var værd for en Mand som Infanten, der var hildet i den samme Autoritetstro som Clavus: Her sled hans Folk sig op i en aarelang Kamp for at naa sønden om det uendelige afrikanske Fastland til Østens forjættede Riger, og saa laa rimeligvis langt oppe mod Nord Vejen aaben, Muligheden lige for Haanden for let og hurtigt at løse Problemet, hvis man kunde tilvejebringe intim Forstaaelse med de nordiske Herskere, under hvis Scepter disse Have dengang hørte.

Her vilde vel enhver, der byggede paa de samme Forudsætninger som Infanten, have grebet Chancen med begge Hænder, og der kan næppe være Tvivl om, at det gjorde han ogsaa.

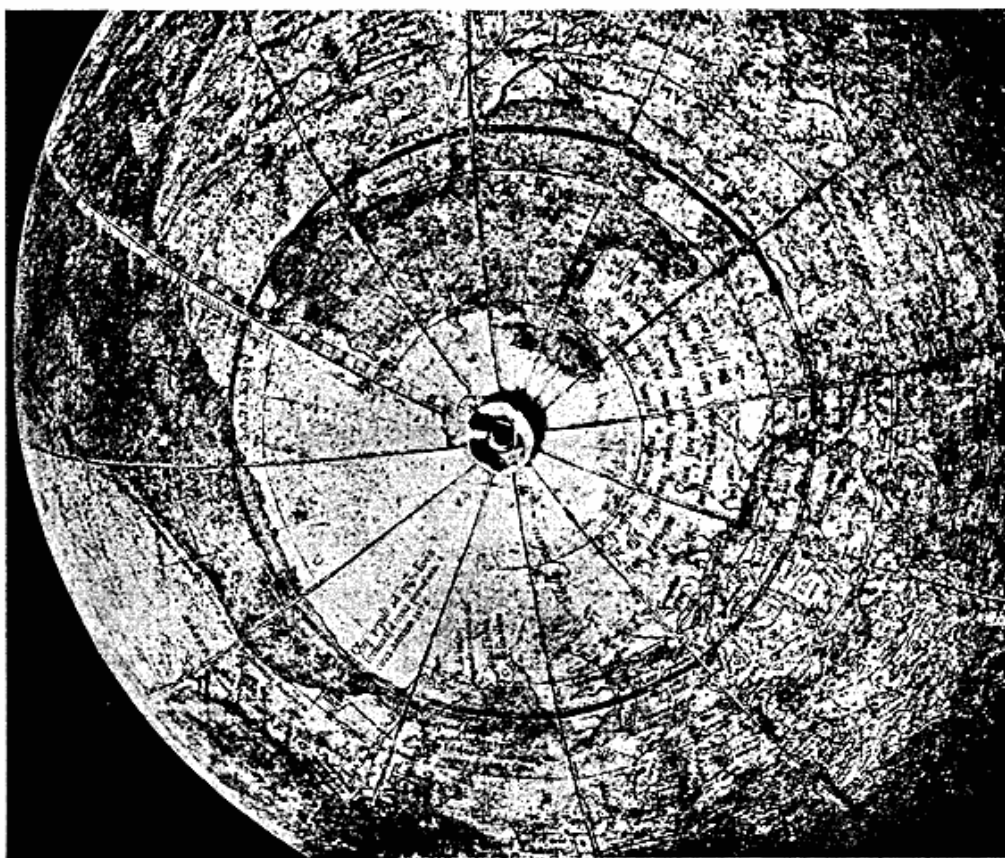
Den letteste Vej til Maalet var aabenbart at bevæge Nordens Konge til at udsende en Opdagelsesekspedition til Nordhavet for at undersøge Sagen og skaffe en af hans egne betroede Mænd Lejlighed til at deltage i den, hvad der jo ogsaa omsider lykkedes. Men for at opnaa dette, maatte han for sit Vedkommende naturligvis give de Danske en lignende Chance dvs. paa en hædrende Maade opfordre vedkommende nordiske Hersker til at lade én af hans Mænd deltage i en portugisisk Ekspedition.

Dette Skridt ser vi netop sat i Værk under Kong Christoffer af Bayern ved Vallartes Deltagelse i Ekspeditionen til Senegambien, og det samme gentages, da en ny Hersker, Kong Christiern I, har besteg de nordiske Rigers Trone. Her er vi endog i Stand til at fremlægge et originalt Dokument som Vidnesbyrd og vel at mærke ét, som ved sit Indhold klart viser, *at det er det eneste bevarede Led af en hel Korrespondance.*

Brevet indeholder en Anbefaling fra Kong Affonso V til Kong Christiern I for Persevanten (o: Herolden) Laaland, der havde været indbudt til at deltage i Toget til Alcazar, som Infanten i sit Livs Aften fik sat i Værk. Efter hvad Brevet beretter, havde Herolden vist sig som en Helt i disse Kampe; blev derfor af den portugisiske Hersker slaaet til Ridder og højtidelig anbefalet af ham til sin Herres

fremtidige Gunst. Brevet er dateret 11. Juli 1461. Dengang havde den gamle Infante for flere Maaneder siden lukket sine Øjne († 13. Nov. 1460); men hans Brodersøn, Portugals unge Hersker, tog Infantens Arv op, førte Opdagelserne videre og fik, som vi skal se, endelig et virkeligt Resultat ud af Infantens nordiske Politik.

Den tidligste Efterretning, der bringer os Bud om dette Resultat, møder vi paa en gammel Globe, som nu findes i Zerbst, og som Professor Dr. Ruge først har henledt Opmærksomheden paa. Den

Parti af Gemma Frisius' og Gerhard Mercators Globus (1537).

skriver sig fra Aaret 1537 og skyldes to af Renaissancetidens allerberømteste Geografer, Lægen Gemma Frisius og Kartografen Gerhard Mercator. Mange andre Oplysninger paa dette interessante og mærkværdige Stykke Fortidsgeografi kunde fortjene et indgaaende Studium; men for os har væsentlig det Afsnit Betydning, der forestiller Nordamerikas arktiske Egne og fortræffeligt er gengivet af afdøde Dr. A. A. Bjørnbo i *Cartografia Groenlandica*.

Vi finder her afbildet Resultaterne af et højst mærkeligt Opdagelsestogt, en Række Efterretninger, som aabenbart er hentede fra

en for os ganske ubekendt Kilde. Paa Kortet er afsat et mægtigt Stræde, som skærer sig ind i disse arktiske Egne. Midt i dette læser man følgende latinske Indskrift: Fretum arcticum sive trium fratrum, per quod Lusitani ad Orientem, ad Indos et ad Moluccas navigare conati sunt. Oversat paa Dansk lyder den: „Dette er det nordlige Stræde eller de tre Brødres Stræde, ad hvilket Portugiserne har forsøgt at sejle til Østen til Indien og til Molukkerne.“

Paa Nordkysten af dette Stræde og Vest for en Del forvanskede portugisiske Navne, som er afsat henimod Grønland, læses følgende latinske Indskrift. Quij populi ad quos Joannes Scolvus Danus peruenit circa annum 1476. Det er paa Dansk: „Her boer Quijstammerne, til hvilke Danskeren Johannes Scolvus naaede omtrent ved Aar 1476.“ Jeg beder Dem lægge Mærke til Udtrykket *omtrent ved*; vi kommer senere tilbage til dette Punkt. At begge disse to Indskrifter vedrører et og samme Togt, fremgaar nemlig med Sikkerhed af de Efterretninger, jeg om lidt skal anføre. Gemma Frisius og Mercator har altsaa — om paa første eller anden Haand tør jeg ikke afgøre — kendt *en gammel Rejseberetning* om en Ekspedition, der naaede til Amerikas arktiske Egne, og i denne Ekspedition deltog baade Portugisere og Danske. De forvanskede portugisiske Navne tyder bestemt paa, at Beretningen var *affattet af en Portugiser*.

Saameget og ikke mere vilde vi kunne fastslaa ud fra de Oplysninger, disse to i Datiden med Rette saare ansete Videnskabsmænd har givet paa deres Globus. Men heldigvis suppleres, som sagt, disse Oplysninger ved andre fra omtrent samme Tid og sikkert ogsaa stammende fra samme Kilde.

Kendskabet til den næste Efterretning — maaske den vigtigste blandt alle de bevarede — skyldes en Mand, der har gjort sig overordentlig fortjent af den danske Grønlandsforskning, Dr. Louis Bobé. Han har nemlig i det danske Rigsarkiv fundet og fremdraget et Brev fra Kielerborgmesteren Carsten Grip til Kong Christian III, dateret 3. Marts 1551. Carsten Grip har aabenbart ved Siden af sine andre Hverv fungeret som literær Agent for Kongen ved Indkøb af Bøger Kort og lignende. Under den anførte Dato beretter han i en paa Plattysk affattet længere Skrivelse til sin Herre — formodentlig i Henhold til en Boghandlerannonce — at der i det *samme Aar* 1551 i Paris var offentliggjort et Kort over det danske Riges nordligste Besiddelser, Island og Grønland, og paa dette Kort, der bestod af flere Tavler, oplystes, at Island var to Gange saa stort som Sicilien, samt at de to Skippere (Datidens Betegnelse for Admiraler) Pining og Pothorst, der af Kong Christiern I paa Opfordring af den portugisiske Konge var udsendte med flere Skibe paa et Opdagelsestogt

til de arktiske Farvande, paa Klippen Hvitsærk ved Grønland, som laa lige overfor Snefjældsjøkul paa Island — altsaa paa Grønlands Østkyst — havde rejst et stort Sømærke for de grønlandske Sørøveres Skyld (∩: Eskimoerne), som med mange smaa Skibe uden Køl anfaldt Europæernes Fartøjer. Navnene paa disse to Admiraler er jo velkendte fra Danmarks Historie i Slutningen af det 15. Aarh. Under

Pothorst's Portræt i Mariakirken i Helsingør.

Kong Hans's Krig med England stod de i Spidsen for Flaaden, og Hanserecesserne fra hine Aar genlyder af Jammerskrig over deres Plyndringer. Det var jo Datidens Form for Søkrig. Pothorst har rimeligvis været knyttet paa en eller anden Maade til Danmarks berømteste Søhandelsstad i hine Dage, Helsingør. Denne Omstændighed er Aarsag til, at der er bevaret et autentisk Billede af ham. Paa sin Bekostning har han ladet en Kirkehvelving i Mariakirken deko-

rere med Malerier. I Dekorationen er indført er Portræt af ham selv og en Gengivelse af hans Vaaben.

Skøndt disse Kortblade fra 1551 omfattede et helt andet Afsnit af Ekspeditionens Resultater end det, der afsættes og omtales paa Mercators Globus, er der dog, som vi nedenfor skal se, ikke Tvivl om, at det er det samme Foretagende, der sigtes til, og gennem Carsten Grips Brev faar vi Sikkerhed for den overordentlige vigtige Kendsgerning, at Ekspedition blev iværksat af Christiern I paa Opfordring af den portugisiske Konge (Ϸ: Affonso V). Togtet kan altsaa betragtes som Danmarks Kvittering for den portugisiske Regerings udsøgte Opmærksomhed i de forløbne Aar, altsaa som Resultatet af Infantens nordiske Politik.

De øvrige spredte og løsrevne Efterretninger, vi har om dette Togt, drejer sig alle saagodt som udelukkende om dets amerikanske Episode. Ganske naturligt har denne ejendommelige Blomst i Buketten lagt Beslag paa den største Opmærksomhed. Disse Efterretninger er ret talrige; men desværre er ingen af dem øst direkte fra den oprindelige utvivlsomt portugisiske Kilde. De bærer alle Præget af at have passeret forskellige Stadier, før de havnede netop paa dette Sted. Dog stammer de ingenlunde alle fra samme sekundære Kilde, efter som adskillige af dem beretter ny vigtige Enkeltheder eller dog afviger paa visse Punkter fra de øvrige.

Jeg skal efter Tidsfølgen anføre de vigtigste i dansk Oversættelse. Den første er det af Dr. Frithiof Nansen citerede engelske Dokument fra 1575, der synes at være øst af samme Kilde som Efterretningen paa Mercators Globus. Det lyder saaledes: „Dette Stræde kaldes den snævre Sø (the narrowe sea) eller de tre Brødræs Stræde, i hvilket Sund der ikke plejer at findes Is paa nogen Tid af Aaret. Aarsagen dertil er den rivende Strøm fra Hav til Hav. Paa Nordsiden af dette Stræde var John Scolus, en Lods (pilot) fra Danmark.“

Det Stræde, som skildres her, er ganske sikkert det samme som det, der paa Mercators Globus betegnes som Fretum arcticum (Ϸ: det nordlige Stræde), og Udtrykket „the narrowe sea“: det snævre Stræde, skyldes aabenbart en urigtig Oversættelse af den latinske Tekst. Indskriften lød jo Fretum arcticum sive trium fratrum. Men i Stedet for arcticum Ϸ: nordligt har Manden læst arctum Ϸ: snevert. Om Forklaringen paa, at der ikke findes Is i Strædet, er Mandens eget Paafund eller virkelig stod at læse i Originalen, er for os umuligt at afgøre. Skyldes denne Oplysning Originalen, er den af Betydning, da det nævnte Stræde saa maa rykkes længere mod Syd og muligvis kan identificeres med Lorenzflodens Munding.

Den næste Gengivelse findes i Cornelius Wyfliets Værk, Descrip-

tionis Ptolemaicæ augmentum. Louvain. 1597. Her lyder Beretningen i Oversættelse saaledes: „Den næste, som har Æren for at have opdaget denne Egn er Johannes Scoluus, en Polak, som i Frelsens Aar 1476 . . . i det han sejlede hinsides Norvegia, Groenlandia og Frislandia (∴ Island) kom ind i dette Stræde og blev ført til dette Land, Labrador og Estotitland.“ Gengivelsen er ligesom den foregaaende tydeligt nok forvansket i Enkelthederne. Scolvus, som de ældre Kilder sikkert rigtigt kalder Manden, er blevet til Scolvus og pilot (lat. pilotus) dvs. Lods, Styrmand, saaledes som den engelske Kilde korrekt betegner ham, er blevet til Polonus ∴ Polak. Denne Fejl har allerede Gustav Storm henledt Opmærksomheden paa og rettet.

Endvidere gør sig hos Wyffliet tydeligt nok en stærk Paavirkning gældende fra Zeniernes fantastiske Opdigtelser, som Videnskaben jo har været temmelig længe om at sætte paa Plads og vurdere efter Fortjeneste. Af Betydning i denne Beretning er derimod Oplysningen om, at dette Togt ogsaa berørte Island og Grønland, ikke blot Amerika. Rejsebeskrivelsen omfattede, som ogsaa andre Vidnesbyrd tydeligt viser, baade Island, Grønland og Nordamerika.

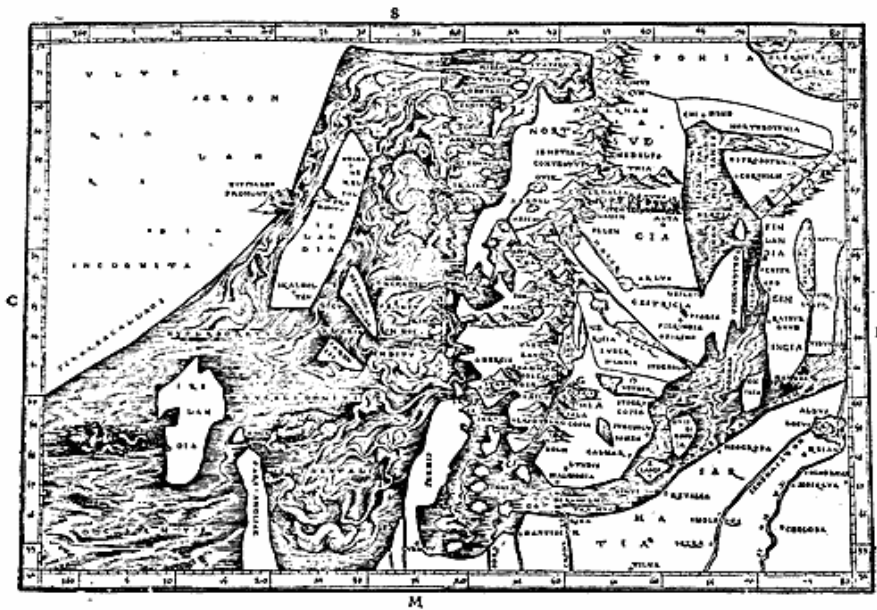
Endelig skal anføres Georg Horns Værk: Ulyssea sive studiosus peregrinans. Leiden, 1671. Her hedder det: „Polakken Johannes Scolnus opdagede i Kong Christiern I's Tjeneste Aar 1476 Anian Strædet og Landet Labrador.“

Ved Forvanskningen Scolnus Polonus skal jeg her ikke opholde mig. Den er en Genganger og blev berørt ovenfor. Betegnelsen Anian Strædet (fretum Anian) er blot det 17. Aarh.'s Navn for det samme Fantasistræde, som i ældre Kilder benævnes „de tre Brødrers Stræde“ (fretum trium fratrum). Vigtigt er det, at Scolvus Bedrift her udtrykkelig henføres til Kong Christiern I og Aaret 1476. Deraf fremgaar, som jeg ovenfor antydede, at Opdagelsen af det store Stræde og Besøget hos Quij Stammerne gælder den samme Ekspedition som den af Carsten Grip omtalte nemlig det Togt, som Christiern I udsendte paa Portugiserkongens Opfordring. Værd at lægge Mærke til er, at baade i den foregaaende Gengivelse og i denne nævnes Labrador. Derved stedfæstes i hvert Fald en af de Landstrækninger, hvortil Ekspeditionen naaede. Hermed stemmer det godt, at Navnet Labrador er af portugisisk Rod. Jeg for mit Vedkommende anser det for overordentlig sandsynligt, at Landet fik sit Navn netop under denne Ekspedition. Forøvrigt bekræftes det, som vi nedenfor skal se gennem uafhængige portugisiske Kilder, at Ekspeditionen maa være naaet til disse Egne.

De, som i Forvejen har Kendskab til dette Spørgsmaal, vil — maa-

ske med nogen Undren — have lagt Mærke til, at jeg hidtil ganske har forbigaaet en af de allervigtigste Kilder denne Sag vedrørende, den berømte svenske Historiker Olaus Magnus, Sverigs sidste katolske Ærkebiskop. Grunden er den, at hans Behandling af den gamle Kilde, som han aabenbart kendte bedre end nogen anden, og hele hans Viden om dette Togt egentlig først træder klart frem paa Baggrund af alle de Efterretninger, vi møder andetsteds.

Olaus og hans ældre Broder Johannes, der var Ærkebiskop før ham og en Tid lang Gustav Vasas Agent ved Pavehoffet, var begge levende interesserede for Historien særlig Nordens. Olaus havde

J. Zieglers Kort over Skandinavien, Island og Grønland (1532).

i sin Ungdom foretaget ret vidtløftige Rejser i sit Fødeland, endvidere besøgt Norge og gjort sig nøje bekendt med Skandinaviens Kulturforhold. Island og Grønland havde han derimod aldrig besøgt; hans Kendskab til disse gamle norske Skatlande indskrænkede sig til, hvad han havde læst hos Saxo, muligvis ogsaa hos Clavus, medens den gamle nordiske Tradition for ham var en lukket Bog.

I Aaret 1524 vendte han for bestandig Norden Ryggen. Resten af sit lange Liv tilbragte han dels i det østlige Nordtyskland, dels i Italien. Hvad Olaus og hans ældre Broder Johannes, med hvem han stadig havde det nøjeste Samarbejde, indtil 1524 vidste om Island og Grønland, kan vi danne os en temmelig klar Forestilling om ved Hjælp af et i Datiden højt anset Værk af den berømte tyske Humanist Jacob Ziegler, der udkom i Strassbourg 1532. Det indeholdt en Be-

skrivelse med tilhørende Kort over Ægypten, en Række vestasiatiske Lande samt *Scandia* dvs. Skandinavien med Finland, Lapland, Island og Grønland. Ziegler havde i de bevægede Aar 1522—23 levet i Rom i nøjeste Forbindelse med en Række høje nordiske Gejstlige: Erik Valkendorf, Oluf Engelbrechtsen, Biskop Peder af Vesterås samt Johannes Magnus. Særlig med den sidste havde han, som det fremgaar af hans egne Meddelelser, et meget intimt Samarbejde paa den nordiske Kartografis Omraade. Selv forsikrer han, at alt, hvad han beretter om *Scandia*, er meddelt ham af disse Mænd, blandt hvilke

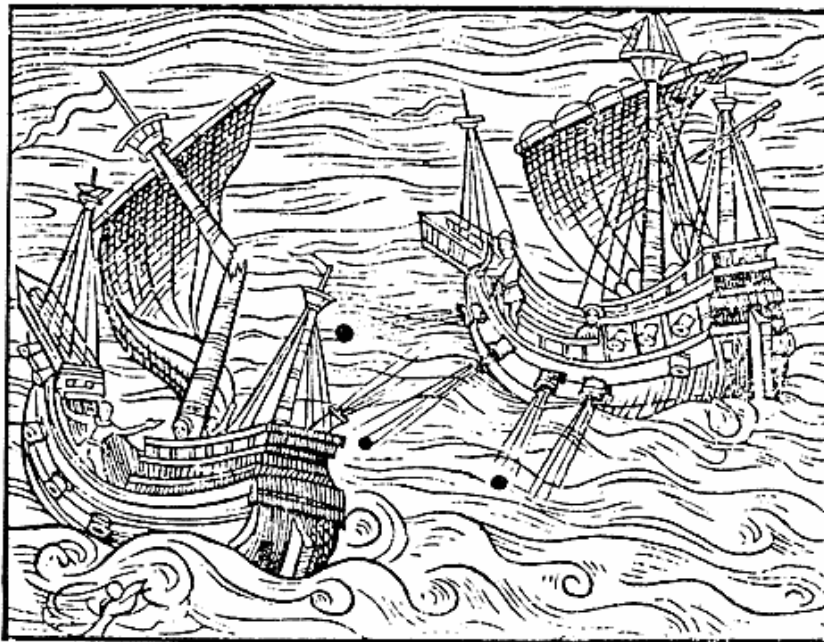
Islandskortet fra Carta marina (1539).

Erik Valkendorf for Islands og Grønlands Vedkommende sikkert var den kyndigste, da disse Egne i gejstlig Henseende hørte under Trondhjems Ærkesæde og Valkendorf tidligere havde sat meget ind paa Grønlands Genopdagelse.

Skøndt Ziegler saaledes kunde rose sig af at have raadspurgt de bedste Hjemmelmænd, er de Oplysninger, han giver, saare magre og tildels enten urigtige eller forvirrede. Selv disse høje Prælater besad altsaa kun et uhyre overfladisk Kendskab til Forholdene. Sine topografiske Forestillinger har Ziegler øjensynlig laant fra Johannes Magnus og gennem ham fra Clavus. Derom vidner bl. a. tydeligt hans Gengivelse af Island, der afbildes som en lang smal Ø med størst Udstrækning fra Nord til Syd ligesom i Johannes Magnus Værk.

Fra Clavus stammer et Par af de fantastiske Navne, vi finder afsat paa den.

At de Kundskaber om disse Egne, Olaus, da han 1524 forlod Norden, sad inde med, ikke var større end Broderens eller Erik Valkendorfs maaske endda ringere, kan anses for givet. Paa Baggrund heraf vækker det derfor den største Forundring i Aaret 1539 at finde ham i Besiddelse af et for den Tid ligefrem imponerende Kendskab til disse gamle norske Bilande, et Kendskab der utvivlsomt i sidste Instans maa bero paa Selvsyn.

Søkamp ved Island. Fra Olaus' Historia (1555).

I det nævnte Aar (1539), udgav han i Venedig med Understøttelse af Patriarken sit med Rette berømte Carta marina, der, naar bortses fra en Del Misforstaaelser og Uklarheder, som vistnok for Størstedelen skyldes ham selv, giver en overordentlig interessant Beskrivelse af Grønlands Østkyst og Islands Vestkyst med det tilhørende Opland. Tillige ansætter han paa Kortet af Island, der hos ham rigtigt har sin længste Udstrækning fra Vest til Øst, Navnene paa en Række Lokalteter, alle fra Vestkysten, som gennemgaaende er lette at identificere med virkelige Stednavne i Datiden; han gengiver endvidere i naive Afbildninger de vidunderlige og farlige Uhyrer, Havet efter Indbyggernes faste Tro vrimler af, saaledes den uhyggelige Trolldhval, ved hvilken Sømændene kaster Anker i den Tro, at det

er en Ø, og hans korte Text indeholder levende Kulturskildringer, der stemmer nøje med de faktiske Forhold i Datiden. Han beretter f. Eks., at Englænderne og Hanseaterne, navnlig Hamborgerne, trods alle Forbud besejlede Øen med deres til Tænderne væbnede Skibe og udfægtede ligefremme Søslag ved dens Kyster, der undertiden endte med, at den ene Part gik tilbunds med Mand og Mus; vi har ogsaa fra anden Side autentiske Vidnesbyrd om disse Kampe. Disse Skildringer skyldes upaatvivlelig Selvsyn; men Olaus kan ikke have set disse Ting med egne Øjne, da han aldrig har sat sin Fod paa Øen. Ejheller kan de skyldes Meddelelser, han har indhentet gennem hanske-

DE MIRA NAT. RERVMS EP.

De Pygmæis Gruntlandiæ, & rupe Huitsark.

CAP. XI.

Stykke af Grønland. Fra Olaus' Historia (1555).

atiske Købmænd; thi den Skildring, der gives af disse Handelsfribytters Færd og Optræden særlig overfor Øens værgeløse Indbyggere, er saa hvas og saa blottet for Sympathi, at den ikke kan være hørt af deres egen Mund. Heller ikke nogen Indfødt kan have været hans Kilde, thi ingen af dem vilde, naar de skulde skildre deres Land, fæste Opmærksomheden netop paa saadanne Ting, som han fortæller om. Nej, Landet og dets Beboere er her øjensynlig skildrede af en Fremmed med skarp Iagttagelsesevne og aabent Blik Forholdenes Ejendommelighed.

Foruden dette Kort, der tillige indeholder en sammentrængt Forklaring paa Latin, forfattede Olaus til yderligere Oplysning om det to Smaapiece, en paa Italiensk og en paa Plattysk, der nu er litterære Sjældenheder af Rang. Endelig finder man adskillige Tilføjelser

til disse Skildringer i hans store Historia de gentibus septentrionalibus, der udkom i Rom 1555.

Men — af hvilken Kilde har han øst denne i Datiden næsten overvældende Rigdom?

Selv tier han bomstille derom og nyder øjensynlig den Stilling som Autoritet og Expert paa den nordiske Geografis Omraade, som Kortet og Kendskabet til denne for andre utilgængelige Kilde forskaffede ham i humanistiske Krese.

Af og til lader han ogsaa sine sydlandske Venner som den højtansete Portugiser Damiam de Goes og Spanien Gomara tilflyde

L I B E R S E C V N D V S

De naufragiis Gruntlandiæ .

C A P . X .

Skibbrud ved Østgrønland. Fra Olaus' Historia (1555).

enkelte orakelmæssige og ret forblommende Oplysninger. Snart drejer de sig om Sejladsen fra Norge til China, snart om Islands Naturmærkværdigheder, dets Vulkaner og mineralske Kilder.

En naturlig Løsning af denne Gaade faar vi gennem det ovenfor omtalte af Dr. Bobé fremdragne Brev fra Carsten Grip til Kong Christian III. Sammenholdes nemlig dette med Olaus' Skildringer, viser det sig, at *alle* de Oplysninger, Brevet indeholder om Grønland og Island, genfindes hos Olaus og kun hos ham, undertiden endda Ord til andet. Ogsaa han fortæller, at Island er dobbelt saa stort som Sicilien — i Virkeligheden er det nok fire Gange saa stort —; ogsaa han omtaler det Sømærke, som Admiralerne Pining og Pothorst oprejste ved Klippen Hvitsærk paa Grønland. Endelig omtaler ogsaa han Eskimoernes Kajakangreb paa Europæernes Skibe. Da nu Carta

marina udkom 1539 og det af Carsten Grip omtalte Kort 1551, har man antaget, at Kortets Oplysninger skrev sig fra Olaus; men dette er faktisk umuligt, thi Olaus beretter intet om, at Pining og Pot-horst blev udsendte paa en Opdagelsesekspedition af Kong Christiern I. Ejheller melder han noget om, at Tøgtet blev iværksat paa den portugisiske Konges Opfordring. Endelig nævner han ikke Sne-fjældsjøkul, som heller ikke findes afsat paa hans Kort over Island.

Med andre Ord: Det er givet, at begges Meddelelser maa være hentede fra en og samme Kilde og gengivne i noget afvigende Form. Men Olaus Referat har for os det store Fortrin — Fortjeneste kan man vel næppe kalde det — at han har plyndret den gamle portugisiske Kilde saa at sige til Skindet, men vel at mærke kun for Is-

Stykke af Grønland. Fra Carta marina (1539).

lands og Grønlands Vedkommende og derved reddet en vigtig Part af dette enestaaende Mindesmærke. Saagodt han formaar, udsletter han Sporene af sin portugisiske Hjemmelsmand. Lejlighedsvis røber han sig dog f. Eks. et Sted i Historia, hvor han beretter, at Portugiserne ved Østgrønlands Kyst mødte voldsomme Storme og led Skibbrud. Til denne Meddelelse følger han en Afbildning af en Stranding, hvor man ved Siden af et Skibsvrag ser en vældig Stamme af det Drivtømmer, som nu findes langs Grønlands Østkyst, der sikkert har været omtalt i hans Kilde og for os er et slaaende Vidnesbyrd

om, at den Portugiser, som forfattede Rejsebeskrivelsen, virkelig har været ved Østgrønlands Kyst. Den Slags Ting opdiger man ikke, de omtales kun, naar man har set dem med egne Øjne.

Saameget kan vi slutte os til af *Olaus' Skrifter* denne Sag vedrørende; hans mundtlige Oplysninger til den spanske Forfatter Francesco Lopez de Gomara giver os endnu mere. De viser nemlig utvivlsomt, at ikke blot Island og Grønland, men ogsaa Johannes Scolvus Bedrift og Togtet til de fjærne ukendte Lande i Nordvest var omtalte i den Kilde, Olaus øste sin Viden af: den gamle portugisiske Rejsebeskrivelse.

Hvad han fortalte Gomara om Island og Grønland, forbigaaes her, da det er flygtigt berørt ovenfor og i denne Sammenhæng ingen Betydning har. De faa Notitser om Scolvus' Færd og Sejladsen til China, som det her kommer an paa, lyder i dansk Oversættelse saaledes:

„Herhen (ø: til Labrador) er ogsaa draget Folk fra Norvega under Anførsel af Skibsføreren Juan Scolvo samt Englændere under Sebastian Gaboto.“ Her identificeres, som man ser, uden videre Labrador og New Foundland; thi Sebastian Cabot landede paa New Foundland, ikke i Labrador. I den næste hedder det kort: „Ogsaa Briter og *Danske* har rejst til Bacalhao ø: Stokfiskelandet, en fra Portugisisk stammende Betegnelse for Egnene i Nærheden af Newfoundlandbankerne. Endelig tilføjer jeg den Passus hos Gomara, hvor han udtrykkelig beraaber sig paa Olaus' Vidnesbyrd i Anledning af Beretningen om Sejladsen fra Norvega til China. „Nu“ siger Gomara, „har man megen Kendskab og Erfaring om, hvorledes der sejles fra Norvega indtil man passerer lige under Nordpolen og fortsætter langs Kysten til China. Olao Godo (ø: Olaus Magnus) fortalte meget om den Sejlads.“

Alt dette er altsaa aabenbart løsrevne Stumper af de Oplysninger, Gomara fik fra Olaus om Sejladsen fra Norvega under Nordpolen og videre frem til Østen gennem Fretum arcticum; thi den Rejse, som Scolvus i den danske Konges Tjeneste foretog fra Norvega hinsides Grønland til de ubekendte Farvande mod Nordvest, var den eneste Opagelsesrejse i Datiden, som gik fra Norge over Grønland i den angivne Retning.

Vi kan af disse fra Olaus stammende Meddelelser slutte os til, at Scolvus har været af norsk Herkomst, og at dette muligvis var angivet i hans Kilde. Det samme gælder antagelig en stor Del af Besætningen ombord paa Pinings og Pothorsts Skibe. Forøvrigt vidner ogsaa Lodsens eget Navn, Johannes Scolvus, om hans norske Herkomst. Paa Norsk har Navnet sikkert lydt *Jon Skolp*; Skolp betegner nemlig

en Mand fra Havkysten eller Fiskeværerne i Nordland, viser altsaa, fra hvilken Egn Opdageren stammede.

Det vilde jo være overordentlig interessant at faa Klarhed paa, hvem den fremragende Portugiser var, der fulgte med Pinings og Pothorsts Ekspedition og var Forfatter til den rammende og livfulde Skildring af Opholdet ombord paa de danske Skibe under det eventyrlige Opdagelsestogt.

Selvfølgelig er der størst Chance for at finde ham omtalt i Portugals Litteratur, og der har hans Bedrift øjensynlig ogsaa sat Spor, selv om de kun er svage. Portugiserne havde nemlig af gode Grunde for Skik at holde Indberetningerne om de skete Opdagelser hemmelige. Men ad Snigveje er dog en Del enten i Afskrift eller Udtog blevet bekendt. Særlig var det Italienerne, der under Opdagelsestiden sad i Lissabon i talrig Mængde som Fluer paa et Stykke Sukker og undertiden ad de mærkeligste Omveje forstod at skaffe sig Oplysninger af denne Art. Hvem Forfatterne var til de paagældende Beretninger, det bekymrede de sig meget lidt om. De var praktiske Folk og lagde kun Vægt paa at komme i Besiddelse af reelle Oplysninger. Derfor var der heller ikke knyttet noget Forfatternavn til den Rejsebeskrivelse, Olaus efter al Sandsynlighed fik fat i Italien. Men fra den levende samtidige Tradition kan Antydninger af denne Art være vandret over i Historien. Saadanne maa man søge efter og saadanne findes. Saaledes er det jo en bekendt Sag, at den portugisiske Historieskriver Pater Antonio Cordeyro i sit Værk om Azorerne, *Historia Insulana*, beretter, at da Statholderskabet over Terceira efter Jacome de Bruges Død var blevet ledigt, lod Donna Brites som Formynder for sin umyndige Søn Don Diego Statholderskabet dele og overdrog det i Angra til João Vaz Cortereal, det i Praya til Alvaro Martins Homem.

Aarsagen til denne Naadesbevisning var, siger Cordeyro, at disse to Mænd „por mandado del rey do Portugal“ 3: i den portugisiske Konges Ærinde drog ud paa en Opdagelsesrejse og havde fundet Terra do bacalhao 3: Stokfiskelandet, Egnene omkring Newfoundland og Labrador.

Til Bevis for Rigtigheden af sin Meddelelse fortæller Cordeyro, at han selv har set en Afskrift af Gavebrevet til João Vaz i en gammel Protokol i Angra, og det er rigtigt nok. Protokollen findes nemlig endnu i det portugisiske Rigsarkiv (Torre do Tombo); men Cordeyro har begaaet en lille forøvrigt meget tilgivelig Fejl i Dokumentets Datering; det er i Virkeligheden udstedt 2. April 1474, ikke 1464.

Det maa ubetinget anerkendes, at Cordeyro her ved Hjælp af et

uomstødeligt Vidnesbyrd har verificeret og kronologisk bestemt en gammel Familietradition fra Terceira: dette er hans store Fortjeneste. Selv siger han udtrykkelig, at han ikke har set Gavebrevet til Homem. Derimod véd han, at det skal findes i Protokollen fra Praya. Der er det ogsaa bevaret, og havde han læst det, vilde det sikkert have staaet ham klart, at Homem ikke fik sin Post af denne Grund; men fordi han tidligere havde beklædt en lignende, dog noget mere underordnet Stilling paa Øen.

For Cortereals Vedkommende er der imidlertid ikke Spor af Grund til at tvivle om Sagnets Rigtighed. Det bekræftes ogsaa af en langt ældre Kilde nemlig Forfatteren Fructuoso i hans Værk Saudades da Terra fra ca. 1590. Hos Fructuoso møder vi det forøvrigt i flere forskellige Versioner. Sagen er den, at han ikke er nogen egentlig Historiker; men — hvad han selv ingenlunde lægger Skjul paa — kun Samler af gamle Traditioner.

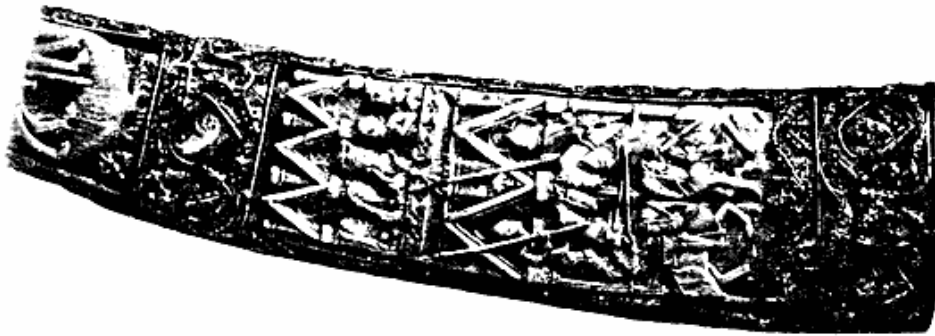
Cortereals Bedrift har forøvrigt været kendt ikke blot i Terceiras Adelskrese, men ogsaa af det 16. Aarhundredes portugisiske Kartografer. I et portugisisk Atlas fra 1534 og ligeledes i Vaz Dourados Atlas finder vi paa Kortene over Egnene omkring Labrador og Newfoundland forskellige Lokalteter, opkaldte efter João Vaz (Teso de João Vaz, Baia de João Vaz). Man har altsaa ogsaa i disse sagkyndige Krese været vidende om João Vaz' Bedrifter og ønsket at for-evige Mindet om dem gennem disse Opkaldelser. Der kan her umuligt været tænkt paa et selvstændigt portugisisk Togt til disse Egne under João Vaz' Ledelse, da Affonso V aldrig udsendte noget saadant. Men derom taler denne Tradition heller ikke; den beretter kun, at han rejste i sin Konges Ærinde og paa denne Rejse opdagede Terra do bacalhao. Derimod véd vi jo gennem Carsten Grip's Brev, at Affonso V foranledigede Kong Christiern I til at udsende en Ekspedition, som naaede akkurat til de samme Egne. Derfor kan der efter min Formening ikke være Tvivl om, at det Togt, hvori Cortereal deltog, og som han i en Indberetning til sin Konge har beskrevet, netop var det, Kong Christiern udsendte.

Cortereal var altsaa Gæst ombord paa de danske Skibe ligesom Vallarte i sin Tid havde været paa Infantens, og den livfulde, interessante Beskrivelse, hvoraf nu kun spredte Enkeltheder er bevarede, skyldes ham.

Kun en lille Vanskelighed er endnu tilbage: Kong Christierns Togt sættes jo overalt, hvor det dateres, enten til *omtrent* 1476 eller til 1476, medens det i Virkeligheden maa falde i 1472 eller senest 1473; thi først 1474 modtog Cortereal Belønningen for sin Daad. Selvfølgelig har Cortereal ikke straks efter Hjemkomsten kunnet over-

række sin Herre den officielle Indberetning. De meget vanskelige Forhold paa Terceira, han ved sin ny Stilling gik ind til, har sikkert lagt Beslag paa al hans Tid, og det er under disse Omstændigheder ikke mere end rimeligt, at Indberetningen først blev indgivet 1476. Antagelig forekom dette Aarstal enten i Fortalen eller i Tilegnelsen og er derfor ganske naturligt senere hen blevet overført fra Værket til selve Begivenheden. I Sammenhæng hermed maa det erindres, at paa Mercators og Gemma Frisius' Globus betegnes denne Datering endnu som *omtrentlig*.

Der foreligger forøvrigt ogsaa et samtidigt om end kun indirekte Vidnesbyrd om, at denne Opdagelsesrejse falder før 1474. I Museet i Gotha opbevares nu et pragtfuldt udskaaet Elfenbenshorn, der skal være fundet ved Capua. Det er øjensynlig et Krudthorn; efter vel-

Stykke af Dronning Dorotheas Krudthorn.

villig Meddelelse fra Hr. Museumsinspektør Bering Liisberg, der har gjort mig opmærksom paa dette interessante Stykke, gør det Indtryk af aldrig at have været brugt. Af de mange Vaabenskjolde, der er anbragte som Dekoration derpaa, kan ses, at det enten har tilhørt eller været bestemt for Christiern I's Dronning Dorothea. Hun har ganske vist ikke bragt denne Genstand med sig hjemmefra; thi et Krudthorn hørte ikke engang i Datiden med til en Dronnings Rejseudstyr. Alt taler for, at det var en Gave til hende eller bestemt for hende fra en italiensk Stad eller Fyrste, saaledes som dengang var Skik, og Hornet maa stamme fra Italiensreisen 1474; thi kun i dette Aar besøgte hun Italien som regerende Dronning ved sin Gemals Side, og de Relieffer, hvormed det er smykket, viser noksom, at det maa have været bestemt for en regerende Dronning (Turnering, Jagtscener). Heraf fremgaar tillige, at Kunstværket utvivlsomt er udført i Italien og netop i dette Aar. Derved faar imidlertid et af Vaabenskjoldene en ganske ejendommelig Betydning for det foreliggende Spørgsmaal. Vi ser paa det fremstillet Grønlands Vaaben, en Isbjørn.

som *ingen* af de oldenborgske Herskere eller deres Dronninger før Christian IV, under hvis Regering Grønland paany blev fundet, optog blandt deres Vaabenmærker. Hvorfor har da den italienske Kunstner her tillagt Dronning Dorothea foruden hendes rigtige Vaabenmærker et, hun ikke selv førte. Grunden kan kun være den, at Giveren ønskede at vise, at han vidste Besked med, at hendes Gemal Kong Christiern paany havde føjet Grønland til de nordiske Rigers vidtstrakte Besiddelser. Isbjørnen paa Hornet kan altsaa betragtes som en Kompliment til Kongeparret, og den danske Genopdagelse af Grønland maa derfor allerede i Aaret 1474 have været kendt i Italiens fyrstelige Krese. Hornet viser, at Togtet ikke kan være gaaet for sig 1476, men blev iværksat nogle Aar tidligere, rimeligvis 1472.

Som saamange andre værdifulde historiske Mindesmærker, har den gamle portugisiske Rejseberetning, det eneste talende Vidnesbyrd om en forglemt dansk Stordaad, haft en meget krank Skæbne. Kun faa og spredte Levninger af Originalen er hidtil dukkede op, snart hist snart her. Prøver man nu paa at samle Skaarene og føje Brudflade til Brudflade, viser det sig, som De saa, at de passer saa nøje til hinanden, at der ikke kan være Tvivl om, at de engang udgjorde en Helhed, og i Forening giver disse sparsomme Rester os dog noget Begreb om den for os Danske saare mærkelige Begivenhed, der foranledigede, at Skildringen blev til.

SUMMARY

*The Discovery of North America twenty years before Columbus.
By Sofus Larsen, Ph. D.*

Before the discovery of America everybody was convinced, that only the endless ocean was to be found to the west of Europe and to the east of Asia.

The purpose of all the explorations made during the 15. century was not the discovery of a new continent, but to find out a new sea-route to the promised country of India, because the route formerly taken by the seamen of the antiquity from the southernmost sea-ports of Egypt across the Indian ocean had during several centuries been barred by the infidels.

Everybody knows, that it was the Portuguese prince Henry the Navigator, who with untiring energy spent the work of his life to the search for a route for his people towards the south around the endless Africa to the eastern countries. The author of this article means to be able to show, that this ingenious pioneer did not let out of sight the other possibility of reaching India following the route towards the west across the ocean. On the contrary at a very early epoqe he endeavoured eagerly, with the support of the kings of Denmark, to find the sea-route from Norway to Asia, indicated by Mande-

ville in an ambiguous manner and taken almost as a fact by the scandinavian geographer Cl. Clavus (1424).

The Infant himself did not attain to see the results of this scandinavian politics, but his nephew the king Affonso V maintained the intimate relations with the sovereign of Scandinavia of this time the king Christiern I and about 1472 he induced him to send out an expedition with several ships to the northern sea commanded by the two admirals Diderik Pining and Hans Pithorst, well-known to us from the war of King Hans against England. The main purpose of this expedition is said to have been the discovery of new countries and islands. The result of the expedition was the rediscovery of East-Greenland, and, at any rate, one of the ships of the expedition, commanded by Johan Scolvus, reached the regions at the mouth of the St. Lawrence River and Labrador about 20 years before Christopher Columbus' landing on the Antils. A deputy from King Affonso took as a guest on the danish ships part in this marvellous expedition, which did not bring neither to Portugal nor to Denmark any real gain. This trusted man has delivered to his sovereign — mist likely in the year 1476 — a secret report of his adventures during this remarkable voyage.

From this account written in Portuguese, which shortly after 1530, probably by underhand means, became known in the Netherlands and in Italy, all our knowledge of this expedition originates. Unfortunately we have lost the original report and only disconnected quotations taken from it appeared, during the 16. century, on very different places. Olaus Magnus, the Swedish historian, however has given — on his *Carta marina* from 1539 — a rather continuous quotation of the section of this report treating Greenland and Iceland. Besides, his verbal communications to the Spanish author Gomara show, that he knew very well the report on Scolvus' expedition and the discovery of „Terra do Bacalhao“ (the country of the stock-fishes i. e. Newfoundland) and Labrador. This narrative of voyage remained unknown to the Portuguese historians of the 16. century — they never speak of it; but notwithstanding it may be shown with a rather high degree of certainty by means of an old family-tradition from Terceira, confirmed by a contemporary document, and also by means of an examination of portuguese maps of these countries, dating from the 16. century, that the author of this narrative of a voyage has been the well-known portuguese nobleman João Vaz Cortereal, who the 2 of april 1474 was appointed to governor of Angra on Terceira, certainly as a reward for his audacious undertakings.

It may be concluded, that the voyage has taken place before 1474, both from the date of this appointment and also from a sculptured ivory powder-horn found in Italy. It has belonged to the Queen Dorothea, the wife of the King Christiern I, or has been thought a gift to her and it must necessarily have been made in Italy during the stay there in 1474 of this royal couple. Contrary to the common use, the arms of Greenland, representing an icebear, is found among the many escutcheons of the queen, carved on the horn for the sake of ornamentation.

The reproduction here of this arms is surely to be conceived as the expression of a compliment to the royal couple from the donor, an evidence, that King Christiern by the expedition sent by him had anew incorporated Greenland under the extensive dominions of the scandinavian kings.